

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 464

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

datum: 11 januari 2021

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Ophoging van laag gelegen terreinen met grondoverschotten - Evolutie

Als gevolg van de grote infrastructuurwerken (haven Antwerpen, haven Zeebrugge, aanleg tunnel in Antwerpen,...) kampt Vlaanderen met een groot overschot aan grond. Maar ook bij heel wat natuurherstelprojecten is er een grondoverschot. Daarbij worden namelijk veelal opgehoogde terreinen opnieuw afgegraven.

Verschillende organisaties maken er dan ook publiciteit voor dat gratis aanvulgrond beschikbaar is voor de ophoging van lager gelegen terreinen, veelal landbouwgronden. De grond wordt gratis aangeboden. Bij afname van grote hoeveelheden wordt zelfs een premie gegeven voor de levering van de aanvulgrond.

Voor de ophoging van laag gelegen terreinen is een omgevingsvergunning noodzakelijk. Voor kleine hoeveelheden zijn ophogingen vrijgesteld van een stedenbouwkundige vergunning.

In de praktijk stellen we vast dat veel lager gelegen terreinen en natte depressies in onder meer landbouwgebied opgehoogd worden. Veelal blijft de ophoging beperkt en wordt geen vergunning aangevraagd. Maar de ophoging wordt periodiek herhaald met als gevolg dat de som van de verschillende ophogingen wel voor een significante wijziging van het terrein zorgt. Daarnaast stellen we ook vast dat veel lokale besturen vlot een vergunning geven.

Door de wegwerking van laagtes wordt ook de hydraulische ruwheid van het landschap weggewerkt waarbij er bergingscapaciteit verdwijnt, er voor een versnelde afvoer gezorgd wordt en de infiltratie afneemt. Dat is natuurlijk nefast voor de grondwatervoorraden. Dergelijke ophogingen staan dan ook in schril contrast met de doelstellingen van de Blue deal goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

Ook de impact op het landschap is veelal groot. Graslanden met natte depressie worden omgezet naar monotone akkers.

1. Heeft de minister zicht op de grootte van de grondoverschotten in Vlaanderen?
2. Zijn er gegevens beschikbaar over de verwachte grondoverschotten die de komende 5 jaar ter beschikking zullen komen? Indien niet, zal de minister initiatieven nemen om een inschatting op te maken?
3. Heeft de minister een overzicht van de omvang van de grondverplaatsingen die jaarlijks uitgevoerd worden én van de bestemming van de grond (gebruik voor infrastructuur zoals dijken en wegen, ophoging van industrie- en woonzones, ophoging van landbouwterreinen,...)? Indien niet, zal ze initiatieven nemen om die grondverplaatsingen beter in kaart te brengen?

4. Zal de minister initiatieven nemen om de grondoverschotten op een duurzame manier te verwerken? Indien ja, welke initiatieven plant ze?
5. Overweegt de minister om op basis van de gegevens in het digitaal hoogtemodel ophogingen in kaart te brengen? Ziet ze naast het digitaal hoogtemodel nog andere mogelijkheden om ophogingen in kaart te brengen?
6. Graag een overzicht van het aantal omgevingsvergunningen dat in 2016, 2017, 2018, 2019 en 2020 goedgekeurd werd voor de ophoging van terreinen in respectievelijk natuur- en groengebied, landbouwgebied, industriegebied en woongebied. Gelieve voor die jaren ook een overzicht te geven van de oppervlakte die opgehoogd werd in respectievelijk natuur- en groengebied, landbouwgebied, industriegebied en woongebied.
7. Overweegt de minister om de vergunningverleners beter te sturen door bijvoorbeeld een beoordelingskader op te stellen dat als leidraad gebruikt moet worden voor de beoordeling van vergunningsaanvragen voor reliëfwijzigingen? Indien niet, zal ze andere initiatieven nemen?
8. Hoeveel handhavende initiatieven werden in 2016, 2017, 2018, 2019 en 2020 genomen m.b.t. reliëfwijzigingen?
9. Zal de minister de handhaving versterken? Welke initiatieven zal ze nemen?

ANTWOORD

op vraag nr. 464 van 11 januari 2021
van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1. De gegevens van het gebruik van uitgegraven bodem worden in het kader van de grondverzetsregeling opgevolgd door de bodembeheerorganisaties, met name de vzw Grondbank en de vzw Grondwijzer. Zij beschikken samen over de meest volledige inventarisatie van het gebruik van uitgegraven bodem in Vlaanderen. De grondverzetsregeling is echter opgezet vanuit de doelstelling dat het gebruik van de uitgegraven bodem geen bijkomend risico voor het leefmilieu en al zeker geen bodemverontreiniging mag veroorzaken. De opvolging van de grondstormen door de bodembeheerorganisaties kadert bijgevolg in die doelstelling en legt geen nadruk op de opvolging van grondoverschotten.

2. De keuze van het hergebruik van bodemmateri len in grond- en andere werken is een marktgedreven beslissing waarbij de bouwheren beslissen welk materiaal zij willen gebruiken. In het kader van de uitvoering van de infrastructuurwerken in het Antwerpse havengebied voorzien de grote bouwheren (Departement Mobiliteit en Openbare Werken, Havenbedrijf Antwerpen, Liantis) in de opvolging van de grondoverschotten en ze onderzoeken de mogelijkheden voor afzet van de grondoverschotten voor hun werven. Voor sommige voorstellen voor afzet wordt indien nodig bijkomend advies gevraagd bij de administraties voor het aspect leefmilieu. De opvolging van de grondoverschotten gebeurt echter door de bouwheren zelf.

3. De gegevens van het hergebruik van uitgegraven bodem zijn beschikbaar in de jaarverslagen van het Monitoringsysteem Duurzaam Oppervlakedelfstoffenbeleid (MDO). In het MDO worden de minerale grondstoffenstromen in kaart gebracht, dus inclusief de uitgegraven bodem die een alternatief vormt voor de primaire delfstoffen. De reeds gepubliceerde rapporten zijn te vinden op de website van OVAM of van het VPO.

Daarnaast bevraagt de OVAM de bodembeheerorganisaties naar het gebruik van uitgegraven bodem. Voor 2017 en 2018 is telkens ongeveer 11 miljoen m³ uitgegraven bodem geattesteerd. 12 tot 15 % van de uitgegraven bodem wordt gebruikt voor de heropvulling van vergunde groeves of graverijen. 85 tot 88 % van de uitgegraven bodem wordt terug gebuikt in grondwerken. Het grootste deel daarvan (60%) wordt ingezet als vulzand voor aanvul- en ophoogtoepassingen en bouwrijp maken van terreinen. Ongeveer 25 % wordt gebruikt als bouwzand voor structurele toepassingen infrastructuur, betoncentrales). Een beperkt deel is gebruikt voor toepassingen in een productieproces (bv grondstof voor de keramische industrie).

Recent heeft de Grondbank in opdracht van de OVAM een studie afgerond die als basis dient om het databeheer te organiseren van gegevens die verzameld worden in het kader van de grondverzetsregeling. De gegevens worden immers niet centraal beheerd, maar zitten verspreid bij de erkende bodembeheerorganisaties en de erkende tussentijdse opslagplaatsen, grondreinigingscentra en sedimentverwerkingscentra. Deze erkende organisaties verzamelen en verwerken de informatie in functie van hun eigen kerntaken, nl. om de correcte toepassing van bodemmateri len en de traceerbaarheid te garanderen. Daardoor zijn niet alle gegevens beschikbaar voor andere doeleinden of is het niet evident om gegevens die bij verschillende actoren zitten te bundelen.

4. Voor werken uitgevoerd door het Departement Mobiliteit en Openbare Werken zijn de regels voor de uitvoering van grondwerken vastgelegd in de "Leidraad Grondverzet". In de leidraad worden expliciet richtlijnen opgenomen betreffende de opmaak van de grondbalans tijdens de voorontwerpfase. Het streven naar een grondbalans in evenwicht, is het rechtstreekse gevolg van het uitgangspunt om in de mate van het mogelijke grondoverschotten te vermijden.

Daarnaast lopen diverse initiatieven die het hoogwaardig hergebruik van grondstromen onderzoeken. Zo is recent een project goedgekeurd binnen de gerichte call Circulaire Bouweconomie. Specifiek voor dit project wordt gefocust op het aanpakken van algemene juridische en economische knelpunten en vraagstukken die een valorisatie van mengzanden (en bij uitbreiding van gerecycleerde/kunstmatige granulaten) in projectbeton blokkeren. Een ander voorbeeld is het onderzoek van het VITO naar het potentieel van het calcineren van kleirijke bagger- en ruimingsspecie om deze bodemmateriële in te zetten als cementvervanger. Om een context te bereiken waarin uitgegraven bodem optimaal kan ingezet worden als alternatief voor delfstoffen, voorziet ook het VPO in 2021 een studie die data zal genereren over de bouwtechnische eigenschappen van een aantal geologische eenheden die voorkomen in de Antwerpse regio waar grote graafwerken gepland zijn. De resultaten hiervan zullen via de Databank Ondergrond Vlaanderen voor alle belanghebbenden ter beschikking komen.

5. Binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) werd een analyse uitgevoerd om met de twee beschikbare digitale hoogtemodellen de wijziging in bergingshoeveelheid in valleigebieden te begroten als gevolg van reliëfwijzigingen. Uit deze analyse die zowel de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) als het Agentschap Informatie Vlaanderen uitvoerden, bleek dat een eenvoudige verschilkaart tussen de twee digitale hoogtemodellen toelaat om zeer uitgesproken (meerdere tientallen cm) reliëfwijzigingen te detecteren. Een analyse om na te gaan welk volume aan reliëfwijzigingen (< 20 à 30 cm) er zijn uitgevoerd binnen overstromingsgevoelig gebied is echter niet mogelijk. Er worden gebiedsdekkend in Vlaanderen immers verschillen gedetecteerd, die louter te wijten zijn aan een verschil in inwinning van de data en niet aan effectief uitgevoerde reliëfwijzigingen. De verschilkaarten kunnen bijgevolg louter perceelsgericht gebruikt worden om in detail na te gaan of er sprake is van reliëfwijzigingen.

Het inbouwen van een retroactieve een vergelijkbaarheid kan bij de opstelling van een volgend digitaal hoogtemodel zou bijdragen aan analyses op Vlaams niveau.

6. Het Omgevingsloket laat niet toe dergelijk specifieke gegevens, toegespitst op ophogingen, eruit te filteren omdat de beschikbare handeling omtrent reliëfwijzigingen ook afgravingen en het bouwrijp maken van gronden bevat.

7. Door de CIW werden richtlijnen uitgewerkt voor advies- en vergunningverleners met betrekking tot reliëfwijzigingen, specifiek gericht op het vrijwaren van het waterbergend vermogen in valleigebieden. Er is een opleiding voorzien op 26 maart 2021 om onder andere dit onderwerp onder de aandacht te brengen bij de uitvoering van de watertoets.

8. Momenteel wordt niet, minstens niet accuraat geregistreerd welk soort stedenbouwkundige schendingen er wordt geverbaliseerd. Om hier, althans voor wat betreft de eigen Vlaamse controles, aan te verhelpen en ook met het oog op het ontwikkelen of bijsturen van beleidsinitiatieven, wordt in de schoot van de afdeling Handhaving volop gewerkt aan een monitoringssysteem waar dergelijke informatie wel kan uit gehaald worden.

9. De Vlaamse handhavingsprioriteiten (VR 2016 2312 MED.0509/2) voorzien dat er primair gehandhaafd wordt in ruimtelijk kwetsbare zones. Daarnaast worden op Vlaams niveau ook specifieke gebieden geviseerd, met name wanneer het waterbergend karakter geschaad dreigt te worden. Concreet betekent dit dat onder meer de watergevoelige

openruimtegebieden en overstromingsgebieden nauwgezet worden opgevolgd. Indien de illegale reliëfwijziging aldus onder de gewestelijke handhavingsprioriteiten valt, zal de afdeling Handhaving van het departement Omgeving steevast een handhavingstraject opstarten. Men wacht daarbij niet alleen eventuele klachten af, maar doet ook geregeld zelf, op eigen initiatief controles, al dan niet gekoppeld aan een gebiedsgerichte aanpak van een kwetsbare zone.